

רצועת עזה – תמונת מצב

ההשלכות ההומניטריות של סגירת מעבר קרני – הלחם בעזה אוזל

19 במרץ 2006

בעיקבות הסגר שהוטל על מעבר קרני, מרבית המאפיות ברצועת עזה סגורות היום עקב העובדה שמלאי הקמח לאפיה כבר אזל. לחם הנו מרכיב מזון עיקרי ובסיסי עבור 1.3 מיליון פלסטינים תושבי הרצועה.

תורים ארוכים של בני אדם משתרכים בפתחי אותן מאפיות מעטות שעדיין נותר בהן מלאי מוגבל של קמח. מאפיות אלה קוצבות את מנות הלחם שהן מוכרות לאנשים הממתינים בתור.

לרצועת עזה נדרשים מדי יום 450 מגה טון חיטה על מנת להבטיח את האספקה השוטפת של הלחם.¹ מלאי החיטה הרגיל המספיק ל 60 – 30 יום נוצל עד תום. קיים מחסור גם במוצרי מזון בסיסיים אחרים כגון מוצרי חלב ופירות. מוצרים אלה נמכרים במחיר שהוא פי שניים ויותר ממחיר השוק הרגיל וקשה מאד למצוא אותם בחנויות.

מעבר קרני (אל-מונתאר) הינו המעבר היחיד שדרכו ניתן להעביר כמויות גדולות של חיטה, וזהו גם המסוף המסחרי שנועד לשמש ליבוא מוצרים וסחורות מישראל. מתחילת השנה ועד היום מעבר קרני סגור 46 יום, או 60% מהזמן בשנה זאת.² בהשוואה לכך, בשנת 2005 היה מעבר קרני סגור 18% מהזמן ובשנת 2004 19% מהזמן (תרשים 1).

סוכנויות האו"ם הפועלות ברצועת עזה ניצבות מול מגבלות דומות. אונר"א לא מסוגל כבר היום להנפיק את חבילות החירום המכילות מזון בגלל המחסור בקמח חיטה. תוכנית המזון העולמית של האו"ם (WFP) מדווחת כי לא עלה בידה להכניס לרצועת עזה משלוח של 3,594 מגה טון חיטה, שהובטחו לטחנות קמח מקומיות, בפרק הזמן הקצר שבו היה מעבר קרני פתוח בתקופה האחרונה.

צה"ל טוען כי הסבה לסגר המוטל על מעבר קרני הנו המצאותן של מנהרות שנחפרו בקרבת המעבר על ידי חמושים פלסטינים. הצבא מסר כי הוא לא יפתח את מעבר קרני עד אשר הרשות הפלסטינית תחפור מספר תעלות במטרה לגלות את מיקומן של מנהרות אלה. שירותי הבטחון הפלסטיניים, במענה לדרישות הישראליות ובמאמץ לאתר מנהרות אלה, חפרו ארבע תעלות באורך כולל של יותר מ 1.5 ק"מ מסביב למעבר. עד כה לא אותרה כל מנהרה באיזור.

אובדן ייצוא חקלאי

מעבר קרני מהווה את נקודת היחידה לייצוא החקלאי הפלסטיני מהרצועה. ההפסדים בשל עצירת הייצוא מוערכים בכ - 500,000 דולר אמריקאי ביום. מרכז הסחר הפלסטיני - PalTrade - מעריך כי כ - 80 משאיות יוצא לא הצליחו לצאת מהרצועה מאז הסגר שהוטל על מעבר קרני.³

גם מפעלי טכסטיל ישראליים הביעו את דאגתם לנוכח סגירת מעבר קרני. לדבריהם, סחורה בערך של כ 50,000 ₪, שנמסרה ל - 20 מתפרות ברצועת עזה, תקועה במעבר קרני ללא יכולת להגיע לשווקים המיועדים. כתוצאה מאי יכולתם של תעשייני טכסטיל אלה לעמוד בהתחייבויותיהם ללקוחות בארץ ובחו"ל, הם הביעו את החשש מפני הפסדים כבדים, כמו גם מפני פגיעה במוניטין העיסוקי שלהם.⁴

כרם שלום

על פי טענת צה"ל, מעבר כרם שלום, שבדרום רצועת עזה, פתוח לתנועה כנקודת מעבר חליפית ליבוא סחורות לתוך הרצועה ולייצוא סחורות ומוצרים מן הרצועה. למעבר כרם שלום יש רק חלק קטן מקיבולת השינוע שממנה נהנה מעבר קרני - והוא איננו מסוגל לטפל בהעברת 450 מגה טון גרעיני חיטה הדרושים מדי יום ברצועת עזה לאפיית לחם.

הרשות הפלסטינית סרבה להצעה זאת הן משום שעדיין אין ביכולתה לקבל את הסחורות בצד הפלסטיני של המעבר והן בשל השלכות פוליטיות אפשריות לשימוש שוטף במסוף כרם שלום במקום מעבר קרני. הפלסטינים טוענים כי העברת כובד המשקל של תנועת הסחורות לכרם שלום סותרת את מה סוכם בין הצדדים בהסכם הנגישות והתנועה.

הסכם הנגישות והתנועה

בנובמבר 2005 הסכימה ממשלת ישראל שמעבר קרני ישמש כנקודת המעבר העיקרית לתנועה של סחורות מסחריות. ההסכם בנושא נגישות ותנועה בין ממשלת ישראל והרשות הפלסטינית הושג בסיוע השליח המיוחד מטעם הרביעייה הבינלאומית ("קוורטט") מר ג'ימס וולפנזון ומזכירת המדינה קונדוליסה רייס. הסכם נובמבר 2005 גורס כי:

המעבר יתפקד באופן רציף. על בסיס הדחיפות שבדבר, ישראל תאפשר יצוא של תוצרת חקלאית מעזה בעונת האסיף של 2005. בתקופה זאת מספר משאיות היצוא מעזה ליום יגיע ל 150 ובהמשך ל – 400 משאיות ביום וזאת עד סוף שנת 2006. בנוסף למספר המשאיות המצויין, ישראל תאפשר ייצוא של סחורות חקלאיות מעזה, ותקל על היציאה המזורזת של סחורות אלה ועל המשך השינוע היעיל באופן שתשמר איכות המוצרים. ישראל תבטיח את ההמשכיות של אפשרויות הייצוא.

סגירת מעבר קרני – עובדות ונתונים

תרשים 1: % שנתי של ימים בהם מעבר קרני היה סגור (סגר מוחלט וחלקי)⁵

2001	2002	2003	2004	2005	2006 – נכון ל 19.3.
8%	6%	24%	19%	18%	60%

תרשים 2: שעות פתיחה בין 9 – 13 במרץ 2006

היום	שעות פתיחה	יבוא (משאיות)	יצוא (משאיות)
יום חמישי, 9 במרץ	6 שעות: 10:00 – 16:00	162	0
יום ששי, 10 במרץ	2 שעות: 13:30 – 15:30	32	0
שבת, 11 במרץ	סגור	0	0
יום ראשון, 12 במרץ	6 שעות: 10:00 – 16:00	161	22
יום שני, 13 במרץ	6 שעות: 10:00 – 16:00	160	20

תרשים 3: השתלשלות הענינים

- 5 בינואר:** צה"ל מבקש מהרשות הפלסטינית (רש"פ) לכרות תעלה ממערב למעבר קרני, על מנת ליירט מנהרה אפשרית שנחפרה בכיוון המעבר. הרש"פ החלה בפעולת הכרייה בו ביום וחפרה תעלה בעומק 6 מטר לאורך קילומטר.
- 20 בינואר:** הרש"פ מסיימת את כריית התעלה. לדברי הצבא, החפירות חשפו מנהרה אחת בעוד שלדברי הרש"פ מה שנחשף הוא בור קטן, שיכול אולי לשמש כתחילת הכרייה של תעלה המתחברת לצינור מים.
- 23 בינואר:** הצבא הודיע לרש"פ כי הגיע לידי מידע אודות מנהרה נוספת והוא ביקש מהרש"פ לכרות תעלה נוספת, הפעם בעומק 10 מטר.
- 30 בינואר:** כריית התעלה על ידי הרש"פ מסתיימת ולא נמצאה כל מנהרה. הצבא מבקש מהרש"פ לכרות תעלה נוספת בעומק 10 מטר ובאורך של 300 מטר, כחצי ק"מ מצפון-מערב למעבר קרני.
- 31 בינואר:** הרשות מתחילה לכרות את התעלה.
- 14 בפברואר:** מעבר סופה נסגר בשל סבות בטחוניות.
- 21 בפברואר:** מעבר קרני נסגר בערב והרשויות הישראליות מדווחות על פיצוץ סמוך למעבר.
- 27 בפברואר:** הצבא מבקש מהרש"פ לכרות תעלה באורך של 20 מטר ובעומק של 4 מטר בנקודה מסויימת בסמוך למעבר קרני. הרשות מבצעת את הכרייה ואולם לא אותרה כל מנהרה. החפירות נמשכות.
- 1 במרץ:** שר הבטחון שאול מופז מצהיר כי מעבר קרני יפתח ב 2 במרץ ואולם הדבר לא מתממש.
- 9 במרץ:** מעבר קרני נפתח לתנועה והוא מופעל באופן חלקי (ראו תרשים 2).
- 14 במרץ:** צה"ל סוגר שוב את מעבר קרני.

בעיקבות האינתיפאדה השניה שפרצה ב – ספטמבר 2000, צה"ל הפעיל אמצעי בטחון שונים כגון הגבלת שעות הפעילות והטלת וסגרים תדירים. הדבר הוביל לירידה בזרם הסחורות המיוצאות דרך מעבר קרני.⁶

¹ תוכנית המזון העולמית, (WFP) תמונת מצב - ניתוח פגיעות, מיפוי מה – 9 במרץ 2006.
² במשך ארבע ימים (13 – 10 בינואר) בהם נחוג חג עיד אל-אדחא, היה המעבר סגור בתוקף החלטה פלסטינית.
³ נתונים אלה מבוססים על תנועת משאיות היצוא לפני הטלת הסגר. הסכם ה – 15 בנובמבר קבע יעד של 150 משאיות יצוא ביום.
⁴ איגוד יצרני טכסטיל ואופנה באיגוד התעשיינים, הודעה לעיתונות מיום 30 בינואר 2006.
⁵ המשרד הפלסטיני לכלכלה לאומית/ נתוני 2004 – 2000 התקבלו מ - UNSCO.
⁶ בחודשין המקבילים בשנת 2000, היה מעבק קרני נתון בסגור מלא 22 יום ובסגר חלקי 11 יום. (סגר חלקי פרושו כי המעבר פועל רק בחלק משעות הפתיחה הרשמיות ו/או שהוא פועל רק בכיוון אחד).